

Edyta Mioduchowska-Jaroszewicz

Ocena wstępna sytuacji finansowej banków z wykorzystaniem „pięciu sił”

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 12, 275-284

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Edyta Mioduchowska-Jaroszewicz

WSTĘPNA OCENA SYTUACJI FINANSOWEJ BANKÓW ZA POMOCĄ „PIĘCIU SIŁ”

Wstęp

Bank jest szczególnym rodzajem przedsiębiorstwa, którego działalność jest oparta na świadczeniu usług finansowych. Jest podmiotem gospodarczym samodzielnym, samofinansującym się, który działa zgodnie z różnymi wymogami prawnymi, lecz ostateczne kryteria są wspólne ze wszystkimi innymi podmiotami działającymi na rynku. Tym wspólnym kryterium jest generowanie wartości. Banki są ważnym członem gospodarki rynkowej, ponieważ świadczą wiele usług, a przede wszystkim będąc wyspecjalizowanym pośrednikiem w racjonalny sposób przekształca przejęte depozyty w strumieniu udzielanych kredytów.

Ocena sytuacji finansowej banku jest interesująca dla wielu podmiotów, jednak nie każdy z interesariuszy jest w stanie w pełni odczytać informacje zawarte w sprawozdaniu finansowym, ponieważ nie ma takiej wiedzy. Analiza „pięciu sił” jest propozycją wstępnej oceny banku dla zewnętrznych podmiotów zainteresowanych kondycją finansową instytucji bankowych.

1. Zarys metodyczny wykorzystania „pięciu sił” do oceny sytuacji finansowej banku

Analiza wstępna „pięciu sił” pozwala na pierwsze, bardzo ogólne spojrzenie na bank. W niektórych przypadkach może być jednak podstawą do podjęcia decyzji na przykład o ulokowaniu środków w zagranicznym banku o dobrym ratingu, wyrobieniu opinii o wielkości banku, poziomie zabezpieczenia w formie kapitału własnego, wartości wyniku finansowego i doświadczeniu. Szczególną uwagę zwraca się

tu na pięć podstawowych elementów charakteryzujących sytuację finansową banku¹:

- a) rating – wystawiona przez agencję dokonującą analizy i oceny standingu różnych podmiotów działających na rynku;
- b) suma bilansowa – głównie chodzi o określenie, czy bank jest duży, czy mały; jeżeli jest duży, można uwzględnić doktrynę „zbyt duży, żeby upaść (*too big to fail*)”;
- c) kapitał własny – poziom kapitału świadczy o zdolności do absorbowania strat, a pośrednio również o wielkości i potencjale banku;
- d) wynik finansowy – daje pierwsze sygnały o tym, czy działalność danego banku jest efektywna, czy ponosi straty;
- e) doświadczenie – odnosi się do liczby lat funkcjonowania na polskim rynku.

Tabela 1. Elementy analizy „pięciu sił” banku

Nazwa siły finansowej	Skala ocen
Rating	Ocena dobra, C i więcej – 1 pkt Ocena zła poniżej C – 0 pkt
Suma bilansowa	Mniejsza niż 10 mld zł – mały bank – 0 pkt Większa niż 10 mld zł – duży bank – 1 pkt
Kapitał własny	Poniżej 5% sumy bilansowej – 0 pkt Powyżej 5% sumy bilansowej – 1 pkt
Wynik finansowy	Strata netto 0 pkt lub zysk netto – 1 pkt
Doświadczenie	Liczba lat funkcjonowania na rynku polskim Więcej niż 10 lat – duże – 1 pkt Mniej niż 10 lat – małe – 0 pkt
Suma punktów	Maksymalna ocena – pkt 5, minimalna – 0 pkt

Źródło: opracowanie własne z uwzględnieniem pomysłu M. Iwanicz-Drozdowska, *Metody...*, s. 12.

W celu zweryfikowania prawidłowości przyjętej skali ocen przy kryterium poziomu sumy bilansowej w tabeli 2 przedstawiono wartości aktywów w kilku różnych bankach w latach 2005–2007.

¹ Pomysł metody zaprezentowano w M. Iwanicz-Drozdowska, *Metody oceny działalności banku*, Poltext, Warszawa 1999, s. 56–57. Autorka podaje nazwę tej metody jako analiza „szybka”, dokonywana przed oceną wstępną.

Tabela 2. Wartości aktywów w polskich bankach w latach 2005–2007

Nazwa banku	Suma bilansowa banków (mld zł)		
	2005	2006	2007
Bank Spółdzielczy w Choszczynie	34,5	Brak danych	
City Bank	32,7		
Bank Spółdzielczy Szczecinie	12,0		
GBS w Barlinku	196,9		
BGŻ	16 627,3		
Millennium	23 065,0	24 369	29 222
BPH	56 558,0	62 572	12 483
Bank Śląski	42 048,0	48 351	51 842
DZ BP SA	1 959,0	2 125	2 263
Kredyt Bank	20 912,0	22 204	27 068
Nordea	5 919,0	6 918	10 238
PKO BP	90 328,0	99 053	105 371

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych finansowych banków.

W ocenie ratingu przyjęto analizy siły finansowej banków przeprowadzoną przez agencję ratingową Moody's Investors Service. Siłę finansową oceniano w skali ocen od najwyższej: A, B, C, D, E z możliwością dodania plusa lub minusa dla ocen poniżej A w celu wyróżnienia banków kwalifikujących się do kategorii pośrednich. Rating w pięciu ocenianych bankach wahał się od D– do C, z medianą na poziomie D+. Zgodnie z definicją stosowaną przez Moody's, poziom ratingów siły finansowej sugeruje, że środowisko, w którym działają polskie banki, jest stosunkowo mało przewidywalne i mało stabilne w porównaniu z krajami najwyższej rozwiniętości, najlepiej ocenianymi przez agencje ratingowe. Słabsze banki mogą w dłuższym okresie wymagać wsparcia z zewnątrz. Opinię taką potwierdzają analizy agencji ratingowych, w których zwraca się uwagę na to, że niewiele jest danych pozwalających ocenić zachowanie niektórych grup aktywów polskich banków w przekroju całego cyklu koniunkturalnego².

2. Charakterystyka badanej grupy banków

Bank PKO BP SA został utworzony w 1919 roku. Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 18 stycznia 2000 roku przekształcono Powszechną Kasę Oszczędno-

² *Ibidem*.

ści bank państwowy w jednoosobową spółkę akcyjną Skarbu Państwa pod nazwą Powszechna Kasa Oszczędności Bank Polski Spółka Akcyjna z siedzibą w Warszawie. W dniu 12 kwietnia 2000 roku zarejestrowano Powszechną Kasę Oszczędności Bank Polski Spółkę Akcyjną. Bank jest notowany na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.

PKO BP SA jest uniwersalnym bankiem depozytowo-kredytowym, obsługującym osoby fizyczne, prawne i inne podmioty będące osobami krajowymi i zagranicznymi. Może posiadać wartości dewizowe i dokonywać obrotu tymi wartościami, a także wykonywać operacje walutowe i dewizowe, otwierać i posiadać rachunki bankowe w bankach za granicą oraz lokować środki dewizowe na tych rachunkach³.

Bank Polska Kasa Opieki Spółka Akcyjna (PeKaO SA) został powołany decyzją Ministerstwa Skarbu w marcu 1929 roku jako bank państwowy, którego celem było ułatwienie operacji finansowych polonii na całym świecie. Akt notarialny o utworzeniu banku sporządzono w październiku 1929 roku, a kilka dni później Sąd Okręgowy w Warszawie dokonał jego wpisu do rejestru handlowego. Statutowe zadania banku zostały sformułowane bardzo szeroko i obejmowały wszelkie uprawnienia banku komercyjnego. Należały do nich: ochrona oszczędności, operacje kredytowe, obsługa finansowa eksportu i importu polskiego oraz obsługa przekazów zagranicy.

W roku 1996 decyzją rządu została utworzona Grupa Bankowa PeKaO SA, w skład której, oprócz Banku PeKaO SA weszły jako zależne trzy banki komercyjne: Bank Depozytowo-Kredytowy SA w Lublinie, Pomorski Bank Kredytowy SA w Szczecinie i Powszechny Bank Gospodarczy SA w Łodzi. Aktywa Grupy Bankowej stanowiły blisko jedną piątą łącznych aktywów polskiego sektora bankowego. 1 stycznia 1999 roku cztery banki połączyły się w jeden uniwersalny bank pod wspólną nazwą Bank PeKaO SA, a 3 sierpnia 1999 roku przeprowadzono transakcję sprzedaży 52,09% kapitału akcyjnego Banku PeKaO SA na rzecz konsorcjum UniCredito Italiano i Allianz Aktiengesellschaft⁴.

Bank BPH Spółka Akcyjna powstał w wyniku połączenia w grudniu 2001 roku dwóch dużych banków komercyjnych: BPH, koncentrującego swoją działalność w Polsce południowej, oraz PBK, który działał w Polsce północno-wschodniej. W grupie kapitałowej znajduje się także bank hipoteczny, firma ubezpieczeniowa, TFI i biuro maklerskie. Głównym udziałowcem banku jest Bayerische hypo – und

³ <http://www.bankier.pl/inwestowanie/profile/wynikifinansowe/>.

⁴ www.bankier.pl/www.pekao.com.pl.

Vereinsbank AG. Bank BPH SA występuje jako podmiot dominujący Grupy Kapitałowej Banku BPH SA. Jest wiodącym polskim bankiem uniwersalnym, koncentrującym się na obsłudze wybranych grup klientów. Dzięki innowacyjnym technologiom i umiejętnościom pracowników zapewnia klientom indywidualnym, przedsiębiorstwom i innym klientom instytucjonalnym nowoczesne narzędzia zarządzania finansami. Celem Banku BPH SA jest uzyskanie zaufania oraz satysfakcji klientów i akcjonariuszy. Do jego podstawowej działalności należy przyjmowanie wkładów pieniężnych, prowadzenie rachunków bankowych, udzielanie kredytów, prowadzenie bankowych rozliczeń pieniężnych oraz wykonywanie czynności bankowych na podstawie ustawy Prawo bankowe⁵.

Bank Rozwoju Eksportu SA został powołany uchwałą nr 99 Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 1986 roku. IX Nadzwyczajne Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy 4 marca 1999 roku podjęło uchwałę o zmianie nazwy banku na BRE Bank SA („Bank”). Specjalizuje się on w kompleksowej obsłudze przedsiębiorstw, świadczy usługi na rzecz osób prawnych i fizycznych, krajowych i zagranicznych, zarówno w złotych jak i walutach obcych. BRE Bank SA jest też cenionym specjalistą w obsłudze transakcji związanych z eksportem i handlem zagranicznym. Jest bardzo aktywny na rynku bankowości inwestycyjnej. Głównym jego udziałowcem jest niemiecki Commerzbank AG, a ponadto w grupie kapitałowej znajdują się dwa banki internetowe: Multibank i mBank⁶.

Bank Millennium SA z siedzibą w Warszawie powstał w 1989 roku. Od początku był to bank prywatny, korzystający z możliwości, jakie stworzył rynek kapitałowy. Bank Millennium SA jest uniwersalnym i ogólnopolskim bankiem, który oferuje swoje usługi wszystkim segmentom rynku za pomocą sieci oddziałów oraz bankowość elektroniczną. Jego twórcom i akcjonariuszom od początku przyświeca myśl stworzenia nowoczesnej instytucji, która wykorzystywałaby najlepsze tradycje bankowości i z powodzeniem konkurowała we wszystkich segmentach rynku finansowego.

Znajomość polskiego rynku finansów Bank Millennium SA zawdzięcza wieloletnim doświadczeniom w obsłudze przedsiębiorstw i klientów indywidualnych oraz wiedzy i praktyce międzynarodowej w dziedzinie finansów wniesionych przez największy komercyjny bank w Portugalii, który jest strategicznym udziałowcem – Banku Banco Comercial Portugues. Historię banku wyznaczają następujące ważne daty⁷:

⁵ <http://www.bankier.pl/inwestowanie/profile/wynikifinansowe/>.

⁶ *Ibidem*.

⁷ *Ibidem*.

- a) 1991 – wydanie pierwszej w Polsce karty płatniczej VISA;
- b) 1992 – pierwszy bank notowany na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie;
- c) 1993 – zdobycie tytułu „Najlepszy Bank w Polsce”;
- d) 1997 – połączenie z Bankiem Gdańskim i przyjęcie nazwy BIG Bank Gdański SA;
- e) 1998 – uruchomienie najnowocześniejszej sieci bankowej do obsługi klientów indywidualnych – Millennium;
- f) 2001 – powstanie specjalistycznej sieci Millennium Biznes i Millennium Prestige;
- g) 2003 – zmiana nazwy z BIG Bank Gdański SA na Bank Millennium SA;
- h) 2006 – zmiana wizerunku banku, przyjęcie identyfikacji wizualnej strategicznego udziałowca banku – Banco Comercial Portugues (Millennium).

Dane do przeprowadzenia szybkiej analizy pięciu analizowanych banków zaprezentowano w tabelach 3–7.

Tabela 3. Szybka analiza Banku PKO BP SA

Elementy siły finansowej	Lata			Ocena w latach 2004–2005
	2004	2005	2006	
Rating siły finansowej przeprowadzony przez Moody's Investors Service	C–	C	C	1
Suma bilansowa (tys. zł)	85 111 596	90 327 516	99 052 833	1
Kapitał własny (tys. zł)	8 907 047	8 780 394	10 035 724	1
Wynik finansowy netto (tys. zł)	1 447 850	1 676 798	2 047 391	1
Doświadczenie	Działa na polskim rynku od 1919 roku, duże			1
Suma ocen – ocena	Bardzo dobra			5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych finansowych Banku PKO BP SA.

Z danych przedstawionych w tabeli widać, że Bank PKO BP SA jest dużym bankiem, a świadczy o tym wysokość sumy bilansowej, która rośnie z roku na rok. Wielkość funduszy własnych banku jest podstawą do określenia granic jego angażowania się w poszczególne operacje, a zatem wpływa na wielkość i strukturę aktywów i pasywów. Jak widać, w każdym roku fundusze własne w Banku PKO BP SA to 1/10 sumy bilansowej. W każdym roku wypracowuje dodatni wynik finansowy, a wiadomo, że zysk netto jest miernikiem efektywności działania banku. Uwzględniając okres działalności banku, który jest kilkudziesięcioletni, można rów-

niez bardzo dobrze ocenić doświadczenie badanego banku. Podsumowując, można powiedzieć, że jest to duży bank, o stabilnej sytuacji finansowej (rating), bezpieczny, na dobrą reputację na rynku. Końcowa ocena banku jest bardzo dobra.

Tabela 4. Analiza „pięciu sił” Banku PeKaO SA

Elementy „pięciu sił”	Lata			Ocena w latach 2004–2005
	2004	2005	2006	
Rating siły finansowej	C	C	D	1
Suma bilansowa (tys. zł)	59 977 347	61 445 212	66 976 755	1
Kapitał własny (tys. zł)	8 023 481	8 196 258	8 620 165	1
Wynik finansowy netto (tys. zł)	1 314 458	1 439 416	1 728 539	1
Doświadczenie	Działa na polskim rynku od 1929 roku			1
Suma ocen – ocena	Bardzo dobra			5

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych finansowych Banku PeKaO SA.

Kapitał własny Banku PeKaO SA, mimo że mniejszy od kapitału PKO BP SA (różnica w sumie bilansowej to 32 076 078 tys. zł w 2006 roku), jest porównywalnie wysoki. Wielkość osiągniętego przez bank zysku netto wpływa na wysokość dywidendy wypłacanej udziałowcom i zysk zatrzymany, który jest wewnętrznym źródłem tworzenia kapitału własnego. Wielkość wypłaconej dywidendy jest powiązana z poziomem osiągniętego zysku netto, a to wpływa na rynkową wycenę wartości banku, ułatwia dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania i pozyskiwania funduszy własnych banku. Ocena banku metodą „pięciu sił” również jest bardzo dobra, ponieważ przyznano mu maksymalną liczbę punktów za kolejne elementy siły finansowej. Ocena za rating może być kontrowersyjna, jednak przyjęto założenie że mimo pogarszającej się sytuacji, w poprzednich latach rating był pozytywny.

Tabela 5. Analiza „pięciu sił” banku BPH SA

Elementy „pięciu sił”	Lata			Ocena w latach 2004–2006
	2004	2005	2006	
Rating siły finansowej	D+	C–	C	0
Suma bilansowa (tys. zł)	51 576 161	56 558 843	51 576 161	1
Kapitał własny (tys. zł)	5 817 150	6 303 438	6 737 312	1
Wynik finansowy netto (tys. zł)	790 418	1 008 249	1 205 778	1
Doświadczenie	Działa na polskim rynku od 2001 roku			0
Suma ocen – ocena	Dostateczna			3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych finansowych Banku BPH.

Wysokość sumy bilansowej Banku BPH SA nie jest tak wysoka jak w poprzednio omówionych dwóch bankach. Jest to mniejszy i „młodszy” bank, ale prężnie się rozwija. Kapitał własny jest pierwszą linią obrony banku w przypadku powstania ryzyka bankowego. Ponieważ pierwotną funkcją kapitału własnego jest finansowanie działalności, wysokość kapitałów własnych w Banku BPH SA jest też wysoka w stosunku do sumy bilansowej – stanowi jej 1/10 część. W całym okresie objętym badaniem bank generował zysk, także ocena była maksymalna, natomiast zmiany w ocenie ratingowej w zakresie siły finansowej mogą wskazywać na niestabilność banku, dlatego przyznano ocenę zero. Ogólna ocena – dostateczna.

Tabela 6. Analiza „pięciu sił” BRE Banku SA

Elementy „pięciu sił”	Lata			Ocena w latach 2004–2006
	2004	2005	2006	
Rating siły finansowej	D–	D–	C–	0
Suma bilansowa (tys. zł)	27 770 461	30 136 145	36 862 230	1
Kapitał własny (tys. zł)	1 802 301	1 954 871	2 353 073	1
Wynik finansowy netto (tys. zł)	–316 882	207 310	324 194	1
Doświadczenie	Działa na polskim rynku od 1986 roku			1
Suma ocen – ocena	Dobra			4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych finansowych BRE Banku SA.

Wysokość sumy bilansowej BRE Banku SA świadczy o jego wielkości. Suma ta rośnie z roku na rok, zwiększając udział banku w całym sektorze bankowym. Kapitał własny jest czynnikiem stabilizującym jego działanie, neutralizującym krótkoterminowe wahania płynności, rentowności, zwłaszcza w przypadki wzrostu skali działalności. Wysokość kapitału własnego rośnie z roku na rok i przekracza 5% sumy bilansowej. Mimo że w 2004 roku bank wykazał stratę, to jego współczynnik

Tabela 7. Analiza „pięciu sił” Banku Millennium SA

Elementy „pięciu sił”	Lata			Ocena w latach 2004–2006
	2004	2005	2006	
Rating siły finansowej	D–	D–	D–	0
Suma bilansowa (tys. zł)	20 148 555	21 574 044	24 369 963	1
Kapitał własny (tys. zł)	1 986 840	1 642 662	1 829 048	1
Wynik finansowy netto (tys. zł)	237 544	426 258	662 682	1
Doświadczenie	Działa na polskim rynku od 1989 roku			1
Suma ocen – ocena	Dobra			4

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych finansowych Banku Millennium SA.

wypłacalności był na odpowiednim poziomie, co świadczyło o bezpieczeństwie banku. W pozostałych latach bank osiągał zyski i jego współczynnik kształtował się mimo spadku na wysokim poziomie, zapewniając mu bezpieczeństwo działania i dalszy rozwój. Rating wskazuje jednak na niestabilność finansową banku. Ogólna ocena – dobra.

Suma bilansowa Banku Millennium SA miała tendencję wzrostową. Wskaźnik kreatywności był w pierwszych dwóch latach na bezpiecznym poziomie, a w ostatnim analizowanym roku przekroczył granice bezpieczeństwa, co wskazuje na wzrost ryzyka funkcjonowania banku głównie za sprawą wzrostu ryzyka kredytowego. Wyższy udział funduszy w aktywach banku to niższe ryzyko, a ponadto chroni depozytów przez zapewnienie wypłacalności. Wielkość kapitału budzi zaufanie klientów i reguluje rozwój banku, czemu towarzyszy wzrost skali ryzyka bankowego. Dla akcjonariusza jest on podstawą, do której odnosi przychód w postaci dywidendy i porównuje z alternatywnymi możliwościami jego zaangażowania. Kapitały własne pochodzą z wkładów wniesionych przez właścicieli, wygospodarowanych zysków i z innych źródeł. Z reguły nie wystarczają na samodzielne finansowanie działalności. Pełnią ważną funkcję, jaką jest zabezpieczenie finansowego ryzyka bankowego. Wysokość kapitału własnego i współczynnika wypłacalności zmniejszają ryzyko banku, umożliwiając wypracowanie większego zysku głównie za sprawą przychodów odsetkowych i z prowizji. W analizowanych latach bank osiągał zysk finansowy, co przejawiało się wzrostem zaufania klientów. W wyniku słabej oceny ratingowej ogólna ocena banku jest dobra.

Wnioski końcowe

Podsumowując, można stwierdzić, że wszystkie elementy „pięciu sił” mają istotne znaczenie na postrzeganie banku przez otoczenie, zarówno wewnętrzne jak i zewnętrzne. Wszystkie składniki analizy pozytywnie wpływają na zmniejszenie ryzyka bankowego i wszystkich towarzyszących mu rodzajów ryzyka.

Zakres działania banku i jego rentowność zależy więc też od wielkości funduszy. Prawidłowa wysokość funduszy w stosunku do aktywów oraz uzupełnianie funduszy wpływają na prawidłowość gospodarki środkami pieniężnymi. Suma wyników poszczególnych transakcji oddziałuje na ogólny wynik gospodarki środkami całego banku. Niski zysk pogarsza sytuację finansową i naraża bank na większe ryzyko upadłości. Wzrost zysku powoduje wzrost zaufania do banku oraz uwiarygodnienie ciągłości jego działalności. Rating przeprowadzony przez agencję Moody's

Investors Service potwierdził przeprowadzoną analizę, ponieważ większość ocenianych banków miała stabilną bądź pozytywną perspektywę rozwoju.

Metoda „pięciu sił” jest częścią oceny wstępnej i może być również brana pod uwagę w ocenie sytuacji finansowej banku.

ESTIMATE PRELIMINARY OF FINANCIAL SITUATION BEHIND ASSISTANCE BANK „FIVE POWER”

Summary

Presents article in preliminary analysis of financial status of bank employment of method „five power”. Factors, it are taken into account which in this method rating of financial power, balance sheet total, financial result net, net worth and experience. Employment of method present on example of five bank on polish market in years 2004–2006 acting. Bank national savings Bank BP and it has gotten estimate good very PEKAO, bank BRE and good estimates have received Millennium, bank for it estimate sufficient BPH.

Translated by Edyta Mioduchowska-Jaroszewicz